

EKONOMSKA OSNOVA I CILJEVI NESVRSTAVANJA

U razdoblju od samo petnaestak godina svjedoci smo brojnih zbivanja na međunarodnoj političkoj sceni, na osnovi kojih se postepeno i neprekidno afirmirala djelatnost nesvrstanih zemalja.

Niz značajnih međunarodnih skupova vezao je svoju djelatnost izričito uz ideju nesvrstanosti, a još je veći broj prigoda iskorišten da zemlje koje su svoju međunarodnu aktivnost zasnovale na principima nesvrstanosti, zajedničkom akcijom doprinesu realizaciji tih principa.

Analiziramo li letimično međunarodne skupove koji su okupili nesvrstane zemlje, i skupove u kojima su one kao grupa aktivno djelovale, zapaziti ćemo ne samo određene promjene koje su pratile sazrijevanje pokreta nesvrstanosti, već i sve snažnije izraženu težnju ka ekonomskom zbližavanju i suradnji među samim nesvrstanim zemljama i oslanjanju na vlastite snage u budućem ekonomskom razvoju. Već je Beogradska konferencija 1961. godine jasno istakla važnost ekonomske suradnje nesvrstanih zemalja. Ni u dokumentima Kairske konferencije šefova država i vlada nesvrstanih zemalja 1964. godine nije ispuštena iz vida ova važna oblast međunarodnih odnosa. Osim toga, posebno je naglašena potreba intenzivne suradnje u oblasti prosvjete, nauke i kulture među nesvrstanim zemljama.¹

Konferencija nesvrstanih zemalja, održana u Lusaki mjeseca rujna 1970. godine, dala je najjasniju i najširu osnovu suradnji među nesvrstanim zemljama precizirajući ne samo neophodan sadržaj i forme ekonomske suradnje, već i određujući jasno prepreke koje ju ometaju i slabe. Te prepreke su npr. različiti oblici kolonijalne, imperijalističke i neokolonijalne dominacije.² Na toj konferenciji učesnici nisu nastojali odgovornost za postojeće odnose, posebice za buduću ekonomski razvoj, prebaciti samo na razvijene, posebno kapitalističke zemlje, već su istakli i potrebu dubokih unutrašnjih promjena i reformi unutar samih nesvrstanih zemalja, u prvom redu političkih i socijalnih reformi. Oni su također došli do zaključaka da je ekonomskom razvoju potrebno dati planski i organiziran karakter.

¹ Ovi oblici suradnje analizirani su u većem radu suradnika Instituta za zemlje u razvoju, Zagreb, 1973. (Tehnička, znanstvena i kulturna suradnja među zemljama u razvoju), i u radovima Centra za dežele u razvoju, Ljubljana, 1972. koji su posebno posvećeni suradnji Jugoslavije sa zemljama u razvoju.

² Pregled djelovanja i suradnje nesvrstanih zemalja, uključujući i analizu Konferencije u Lusaki, da je A. Papić, »Zemlje u razvoju — međusobna ekonomska saradnja«, *Međunarodni problemi*, br. 1, 1973, st. 91—109.

U svom opsežnom radu i povijesno značajnim rezultatima Četvrta konferencija i šefova država i vlada nesvrstanih zemalja, održana od 5. do 9. rujna 1973. godine u Alžiru, značajno je mjesto posvetila ekonomskoj suradnji među nesvrstanim zemljama. U mnogim je točkama reafirmiran proširen program prethodne konferencije nesvrstanih u Lusaki. U Alžiru su donesene određene odluke o realizaciji kompleksnog funkcionalnog povezivanja nacionalnih privreda nesvrstanih zemalja, posebno u cilju bržeg i usklađenijeg ekonomskog razvoja. Oslanjanje na vlastite snage u tom procesu zapravo je još u početnoj fazi, a razni oblici samopomoći, kao što je stvaranje Fonda solidarnosti, tek su neke od brojnih potencijalnih mogućnosti. Princip oslanjanja na vlastite individualne i kolektivne snage, koji je posebnu težinu dobio u Lusaki, treba posebno naglasiti prilikom razmatranja ekonomskih ciljeva nesvrstanosti, jer on ne može biti realiziran ako nije zasnovan na realnim mogućnostima i potrebama — ekonomskoj osnovi nesvrstanosti.

Radi unapređenja međusobne ekonomske suradnje formuliran je na Alžirskoj konferenciji Program akcije za ekonomsku suradnju koji će, uz vjerojatne izmjene i dopune, biti dugoročna osnova ekonomskog povezivanja nesvrstanih zemalja.³

U Deklaraciji Alžirske konferencije posebno je istaknuto o, više nego na Konferenciji u Lusaki, da se pravilna koncepcija razvoja nužno zasniva na dubokim strukturnim društveno-ekonomskim promjenama i da ju je moguće realizirati jedino uz svjesno i demokratsko angažiranje širokih narodnih masa.

Istodobno i paralelno s okupljanjem nesvrstanih zemalja i njihovim djelovanjem putem navedenih konferencija i drugih skupova, kao što su pripremni sastanci i ministarski sastanci, nesvrstane zemlje su kao grupa djelovale i na brojnim drugim međunarodnim skupovima ekonomskog karaktera, među kojima posebno treba istaći Konferencije UN za trgovinu i razvoj. Grupa nesvrstanih zemalja, tzv. Grupa 77 zemalja, uspješno je i konstruktivno djelovala na ovim konferencijama. Spomenimo, primjerice, da je upravo u prihvaćanju i u razradi principa međusobne ekonomske suradnje zemalja u razvoju glavnu ulogu odigrala Grupa 77 zemalja, čija je deklaracija, donesena na Drugom ministarskom sastanku u Limi 1971. godine, praktički bila preuzeta i na Trećem zasjedanju Konferencije UN za trgovinu i razvoj održanom u Santiagu, Čile, 1972. godine.

Nedavno završeno Specijalno zasjedanje Generalne skupštine UN, na kojemu je potvrđen princip Alžirske konferencije o suverenom pravu zemalja na raspolaganje vlastitim prirodnim bogatstvima, afirmiralo je i druge principe za koje se nesvrstane zemlje zalažu. Deklaracija s tog zasjedanja o uspostavi novog ekonomskog poretka, Program akcije, te novi proceduralni momenti — odluke su donošene bez glasanja — unose novi duh i iz temelja mijenjaju ustaljene običaje ophođenja na međunarodnim skupovima. Očito je da u osnovi tih i sličnih akcija leži organizirano djelovanje zemalja oku-

³ O radu Alžirske konferencije, posebno o problemima iz ekonomske oblasti, iscrpno je informirao Lj. Sekulić »Rad i odluke donete na konferenciji u Alžiru u oblasti ekonomskih odnosa«, *Međunarodni problemi*, br. 3 iz 1973, str. 71—81.

pljenih u pokretu nesvrstanih. Pripreme nesvrstanih zemalja za konferenciju o industrijskom razvoju pokazuju da se angažman ove grupe zemalja intenzivno nastavlja. Unatoč ovako energičnoj i konstruktivnoj djelatnosti nesvrstanih zemalja na međunarodnom planu i pored svih nesumnjivih napredaka u međunarodnoj suradnji, te zemlje nisu do najnovijeg razdoblja postigle zadovoljavajuće rezultate u vlastitom ekonomskom razvoju, pa ni u međusobnoj suradnji. Poznato je da grupu nesvrstanih zemalja čine pretežno zemlje u razvoju, znači upravo one zemlje koje su, ako se ne upotrebi gornji naziv, koji je u biti eufemizam, nerazvijene.

Kad spomenemo izraz »zemlje u razvoju«, najčešće ga vezujemo geografski uz Aziju bez Sovjetskog Saveza i Japana, Afriku bez Južnoafričke Republike i cijelu Latinsku Ameriku. Prva asocijacija koja se vezuje uz ove zemlje jest siromaštvo.

Sigurno je da izraz »zemlje u razvoju« nije sretno izabran, jer, konačno, sve zemlje svijeta su u procesu razvoja. Upravo u grupi »zemalja u razvoju« nalaze se neke zemlje koje se razvijaju izuzetno sporo, pa bi više odgovaralo zvati ih »zemlje u stagnaciji« nego u razvoju.

Neki su stoga mislili da bi bolje bilo govoriti o siromašnim zemljama, a ne o zemljama u razvoju. Drugi su na stajalištu da ono što određuje ove grupe zemalja leži u posebnosti njihove povijesti, u njihovoj socijalnoj i političkoj strukturi što ih razlikuje od razvijenih kapitalističkih i socijalističkih država, pa zato čine posebnu grupu zemalja »trećeg svijeta«.

Zapravo, u svakome od tih načina razvrstavanja ima nedostataka. Znanstvenici su se već odavno izjasnili da ne vjeruju mnogo u visinu nacionalnog dohotka kao sigurno mjerilo razvrstavanja u grupu razvijenih zemalja ili zemalja u razvoju. Jer, kamo u tom slučaju spada Kuvajt, Libija ili Venezuela, zemlje s izuzetno visokim nacionalnim dohotkom? Uostalom, kriterij visine nacionalnog dohotka po stanovniku nije na udaru samo poradi ovoga, nego i zbog mnogih drugih zasluga koji otkrivaju velike slabosti tog pokazatelja. Znači, jednostavno povlačenje znaka jednakosti između siromaštva i zemalja u razvoju nije prihvatljivo.⁴

Slično je i sa socijalnim i političkim karakteristikama. Unutar grupe zemalja »trećeg svijeta« ima toliko elemenata »prvog« i »drugog« svijeta i toliko razlika među pojedinim zemljama, da je veoma teško tražiti u socijalno-političkim osobinama tih zemalja neke bitne, zajedničke karakteristike. Istina je da se većina zemalja, ali ne sve, ove grupe sve češće i odlučnije angažira u politici nesvrstanih, no to jedinstvo na planu međunarodnog angažiranja još ne može ukloniti velike razlike u njihovom unutarnjem društveno-političkom ustrojstvu, odakle često i značajne razlike u tumačenju onoga što pokret nesvrstanih znači, odnosno treba da znači.

Međutim, upravo nas ova potreba i težnja ka jedinstvenosti djelovanja na međunarodnoj razini vodi do onoga što je bitno zajedničko svim zemljama u razvoju, a to je njihova ekonomska, posebice tehnološka ovisnost o razvi-

⁴ Postoji veliki broj studija koje na osnovu nizanja brojnih kriterija i njihovog kvantitativnog određenja, uz korištenje faktorske analize, pokušavaju odrediti što su to zemlje u razvoju. Tako se dobijaju indikativni podaci, ali nikako i pravo određenje što su to stvarno zemlje u razvoju (Vidi takav rad: H. TAKAMORI i S. JAMASHITA: »Measuring Socioeconomic Development: Indicators, Development Paths, and International Comparisons«, *The Development Economies*, lipanj 1973. br. 2).

jenim zemljama. Ovisnost koja ima, u krajnjoj liniji, diktira uvjete razvoja, određuje tržišta, grane proizvodnje koje imaju stanovitu razvojnu perspektivu, tehnička rješenja u modernoj proizvodnji, distribuciju dohotka i stopu rasta zaposlenosti i konačno, zapravo najvažnije, takve uvjete privređivanja i razmjene u kojima zavisne zemlje neprekidno gube dio viška vrijednosti koji ostvaruju, a koji se prelijeva u razvijene zemlje i tako na jednoj strani stalno jača, a na drugoj stalno slabi razvojni potencijal.

Svakako, odrediti sve uvjete te ovisnosti nije ni lako ni jednostavno. Oni se, štoviše, neprekidno mijenjaju. Neke zemlje iz ove grupe se u većoj ili manjoj mjeri oslobađaju nekih oblika ovisnosti, ali je moguće da istodobno zapadnu u neke druge.

U svojoj biti nerazvijenost je povijestan i strukturni fenomen. Ona je nastala širenjem i prodorom kapitalističkog načina proizvodnje u nekapitalistička društva, koja su u tom procesu gubila svoju ekonomsku i društvenu autonomiju, zapravo, čiji su ekonomski rast, tržište, investicioni fondovi, tehnologija i organizacija proizvodnje i razmjene, sve više ovisili o razvijenim kapitalističkim središtima.

Njihove su privrede prestale snabdijevati vlastito stanovništvo svim onim što im je bilo potrebno, jer im je nametnuta takva podjela rada i proizvodna struktura da one poslužuju tržišta razvijenih, kapitalističkih zemalja onim proizvodima koji su potrebni toj privredi i tom stanovništvu. Obično su u ranijim razdobljima to bili razni, često tropski agrarni proizvodi i sirovine, te minerali, ali danas već ove zemlje razvijenom svijetu služe za snabdijevanje jestivim industrijskim proizvodima.

Stvaranje ove ovisne proizvodne strukture u klasičnom kolonijalnom razdoblju, imperijalizmu i neokolonijalizmu prošlo je kroz niz vrlo različitih faza. Na različitim stupnjevima razvoja proizvodnih snaga i strukture potrošnje u razvijenim središtima stavljali su se različiti zahtjevi ovisnim privredama.⁵ Danas, u uvjetima neokolonijalnih i imperijalističkih odnosa između zemalja u razvoju i kapitalističkih centara, ove ovisne privredne strukture poprimaju specifičan karakter, a glavno ekonomsko modeliranje tih struktura vrše multinacionalne kompanije — udarna pesnica svjetskog imperijalizma.

Takva proizvodna struktura neprekidno je, u nekim krajevima svijeta čak i više stotina godina, omogućavala razvijenim zemljama da značajan dio svojih sredstava akumulacije crpe upravo iz zemalja u razvoju, da svoj razvoj dobrim dijelom ostvaruju jeftinom nabavkom sirovina i skupom prodajom vlastitih industrijskih proizvoda tim zemljama. Istodobno vršila se i neposredna eksploatacija živog rada u zemljama u razvoju, tako da sadašnji trenutak ovih odnosa karakteriziraju goleme razlike u razini, ali i distribuciji nacionalnog dohotka u ove dvije grupe zemalja, i razlike u prihodima radnog stanovništva, što sve samo po sebi, uz pretpostavku o približno jednakim stopama profita, dovodi do prisvajanja ekonomskog viška na osnovi tzv. nejednake razmjene.⁶

⁵ O političkoj interpretaciji prirode i formiranja zemalja u razvoju vidi uvod i eseje u časopisu *»Marksizam u svetu«*, br. 9 iz 1974.

⁶ U nas je prevedena kontraverzna, ali vrlo stimulativna knjiga iz ovog područja (A. Emmanuel, *Nejednaka razmjena*, I. C. Komunist, Beograd, 1974.).

U takvim ekonomskim uvjetima suradnje među ovim zemljama na principima ravnopravnosti i jednakosti faktično je nemoguća i stoga je te uvjete potrebno mijenjati. Da bi se zemlje u razvoju zaista razvile, da bi realizirale socijalne i ekonomske ciljeve koje su si postavile i prihvatile u pokretu nesvrstanih, nužno je uz promjene internog karaktera, mijenjati uvjete i odnose suvremene međunarodne podjele rada. Stoga su i same nesvrstane zemlje, izgubivši iluzije o razvijenim zemljama kao humanim dobročiniteljima, shvatile da je do takvog razvoja nužan put realizacije takvih međunarodnih ekonomskih odnosa koji će biti izraz jednakosti i ravnopravnosti. To su, u prvom redu, odnosi koji se osnivaju među samim zemljama u grupi nesvrstanih.

No, skeptici ističu činjenicu da se unatoč svim deklaracijama i proklamiranim principima, ta suradnja već više od dvadeset godina daje slabe rezultate. Dok je još 1955. godine međusobna razmjena zemalja u razvoju predstavljala oko 1/4 njihove ukupne međunarodne razmjene, dotle je početkom sedamdesetih godina taj udio opao na ispod 1/5. Istodobno, usmjerenost u razmjeni na razvijene kapitalističke zemlje još se više povećala i time je u novije vrijeme još akutnije izražena ovisnost nerazvijenih od razvijenih.

U deceniji 1960 — 1970. stopa rasta svjetskog izvoza iznosila je 9,4% godišnje, ali je izvoz zemalja u razvoju zaostajao, zapravo padao je ispod tog prosjeka i kretao se oko 7,1% godišnjeg porasta. Tome je u prvom redu doprinio spori porast izvoza i cijena sirovina na svjetskoj razini, a čime su najviše bile pogođene zemlje u razvoju. Naime, njihov se izvoz još i sada sastoji pretežno od primarnih proizvoda.

Istodobno oko 3/4 njihova izvoza usmjereno je u razvijene kapitalističke zemlje, a približno ista proporcija uvoza otpada na uvoz iz tih zemalja.

Socijalističke zemlje još nisu značajan partner u trgovini zemalja u razvoju, promatranoj u cjelini (mada su sa tom grupom zemalja ekonomski odnosi brzo rasli). Ako se tome doda nedovoljna suradnja unutar same grupe zemalja u razvoju i nepovoljan trend njihovih međusobnih ekonomskih odnosa, sadašnja situacija ne može nikako zadovoljiti pobornike jačanja nesvrstanih zemalja.

Takvi procesi u kvantitativnom smislu su u raskoraku s naporima nesvrstanih zemalja. Međutim, kad se zna golem broj ekonomskih, vojnih i političkih i socijalnih kanala i veza po kojima se deformirala struktura nacionalnih privreda zemalja u razvoju⁷ po kojima se i dalje nastoje realizirati neravnopravni odnosi i nejednak razvoj na različitim polovima svjetske privrede, onda je jasno zbog čega se rezultati mogu očekivati tek nakon što novi odnosi probiju put od proklamiranih principa do konkretne primjene.

U toj borbi, koja se danas manifestira u krizama svjetskih ekonomskih odnosa različitog tipa (od monetarne do energetske), zemlje u razvoju, a posebice nesvrstane zemlje, ne mogu očekivati spontano rješavanje ekonomske situacije u vlastitu korist već moraju uporno i neprekidno nastojati da,

⁷ Razvoj proizvodnih snaga u zemljama u razvoju, zasnovan na principima kapitalističke međunarodne podjele rada, doveo je do deformacije nacionalnih privreda u tim zemljama. Vidi Z. Trpulec »Razvoj proizvodnih snaga na svjetskom nivou i njegov utjecaj na formiranje klasne strukture u zemljama u razvoju«, *Socijalizam*, br. 6 iz 1974.

prvenstveno oslanjanjem na vlastite snage i međusobnu suradnju, spriječe nastavljanje eksploatacije u međunarodnim ekonomskim odnosima, pa da tako akumulirana sredstva ulože u duboku transformaciju vlastite društvene i proizvodne strukture. Samo će tako u relativno kratkom razdoblju ostvariti promjene koje im jedine mogu osigurati ravnopravan ekonomski i politički položaj u suvremenom svijetu.

U uvjetima kad kapitalistička civilizacija sve dublje zapada u vlastite nerješive suprotnosti koje se, među ostalim, manifestiraju u ekološkoj krizi,⁸ nesvrstane zemlje, tražeći promjene u svim sferama društvenih i ekonomskih odnosa, praktički krče put novim, progresivnim i humanim formama i sadržajima ljudskog življenja. Jednom riječju — njihova je djelatnost usmjerena prema socijalizmu. Zato imperativ promjena međunarodnih ekonomskih odnosa, koje jedino omogućuju stvaran ekonomski razvoj i napredak čovječanstva, izbacuje u prvi plan politike nesvrstanosti borbu za nove svjetske odnose i čvršću i sadržajnije suradnju među zemljama u razvoju, koje čine pretežnu većinu unutar grupe nesvrstanih zemalja. Često se smatra da se progresivni ili reakcionarni procesi unutar pojedine zemlje mehanički reflektiraju na politiku međunarodnih odnosa te zemlje. No, dublja analiza pokreta nesvrstanosti pokazuje da je realan i moguć i suprotan pravac utjecaja — prihvaćanje principa napredne politike i progresivnih ekonomskih odnosa na međunarodnom planu može biti izvanredan katalizator progresivnih procesa i unutar pojedinih zemalja.⁹ Jedinstvo svjetskog razvoja proizvodnih snaga i visok stupanj interakcije svih procesa na međunarodnom planu snažno naglašava preživjelost i zastarjelost društvenih struktura na bilo kojoj točki u svijetu. Progresivni, socijalistički društveni odnosi probijaju se kroz vrlo različite segmente društvene i ekonomske organizacije praktički posvuda, pa i u onim dijelovima svijeta čija se društvena i politička situacija može još smatrati retrogradnom. Zato možemo s punim pravom tvrditi da je bitka za realizaciju politike nesvrstanosti ujedno i bitka za afirmaciju socijalističkih društveno-ekonomskih odnosa na svjetskom nivou.

Šablonsko i mehaničko shvaćanje razvoja proizvodnih snaga i njihovog stupnja razvijenosti navodi brojne protivnike nesvrstanosti na tvrdnju da je ona lišena ekonomske osnove, jer nizak stupanj razvoja proizvodnih snaga ne omogućuje, čak ni uz realiziranu suradnju među samim nesvrstanim zemljama, da se te zemlje ekonomski emancipiraju i postanu značajan faktor u svjetskim ekonomskim odnosima. U biti, zemlje u razvoju nisu handicapirane vlastitim nivoom razvoja proizvodnih snaga, već nemogućnošću da se taj razvoj generalizira i da se, kako u pojedinim zemljama tako naročito u pojedinim regijama nerazvijenog dijela svijeta, stvore kompleksne proizvodno-potrošne strukture koje jedine mogu dalje generirati iznutra podržavan, kumulativan i autonoman razvoj. One danas često raspolazu ultramodernom tehnologijom, ali je ne proizvode nego je uvoze. Kada je barem djelomično

⁸ U knjizi D. H. Meadowsa i drugih, *Granice rasta*, Stvarnost, 1974. iznose se kvantitativni elementi ove krize, ali se ne daju pravi odgovori ni na razloge, ni na puteve prevladavanja ove krize u svjetskim okvirima. Jedino shvaćanje da je suvremena ekološka kriza u biti kriza kapitalizma u svjetskim okvirima omogućuje povezivanje njena rješenja sa progresivnim kretanjima nesvrstanog svijeta, koja mogu kroz cjelovite društveno-ekonomske transformacije u tim zemljama i iniciranje promjena odnosa na svjetskom nivou u ogromnoj mjeri doprinijeti prevladavanju kriznih elemenata čovjekove okoline.

⁹ U tom je smislu Etiopija karakteristična, mada ne i jedini primjer.

proizvode, onda je ne mogu dalje razvijati i nisu stoga konkurentne ni na nacionalnom ni na međunarodnom tržištu. Na sadašnjem stupnju razvoja materijalnih proizvodnih snaga središte razvoja tih snaga i porasta produktivnosti rada premjestio se u naučno-tehnološko-organizacijski-informacijski kompleks i svaka međunarodna podjela koja ekonomskim partnerima ne omogućuje ravnopravno sudjelovanje u tom kompleksu u biti reproducira neravnopravne odnose. Upravo međusobna suradnja zemalja u razvoju na tom području dobiva sve veće značenje, a problemu naučne, prosvjetne i tehnološke suradnje dano je posebno mjesto.

S obzirom na već ranije istaknutu, progresivnu i u biti socijalističku orijentaciju pokreta nesvrstanih, aktivno sudjelovanje naše zemlje u tim je procesima potpuno prirodno.

Afirmacija socijalističkog pristupa međunarodnim političkim odnosima počinje već pedesetih godina, kada se Jugoslavija aktivno založila za međunarodne odnose utemeljene na principima miroljubive koegzistencije. Politika nesvrstanih prirodan je nastavak politike miroljubive koegzistencije u izmijenjenim međunarodnim uslovima. Nameće se pitanje kako su ti principi međusobno povezani i da li među njima postoje neka protuslovlja, kako to često kritičari jugoslavenske međunarodne politike žele prikazati. U svome referatu na X Kongresu SKJ predsjednik Tito je potpuno jasno obrazložio naše stajalište, ističući da se jugoslavenski međunarodni odnosi i dalje zasnivaju na principima aktivne miroljubive koegzistencije, ali takve koja se ne miri s postojećim stanjem i ne označuje »real-političko« prihvaćanje postojeće svjetske situacije. Ona izražava aktivno angažiranje svih progresivnih, miroljubivih i demokratskih snaga na rješavanju akutnih međunarodnih problema kako na političkom, tako i na ekonomskom planu.

No, kako političke promjene služe realizaciji ekonomskih ciljeva, a sa svoje strane ekonomska osnova zahtijeva i podržava političke procese, to je nesvrstanost istodobno nužno i politički i ekonomski pokret.

Bez sumnje, jedna od najaktivnijih zemalja u grupi nesvrstanih jest Jugoslavija. Malo je programa akcija i deklaracija u čijoj izradi nisu neposredno sudjelovali i jugoslavenski predstavnici. Jugoslavija je danas zajedno s Alžiirom koordinator za područje knov-komp, tehnologije i tehničke pomoći među nesvrstanim zemljama, uzimajući time na sebe inicijativu za rješavanje jednog od najvažnijih područja od svih vezanih uz ekonomski razvoj.

Ti progresivni procesi, obzirom na naše aktivno sudjelovanje u njima, znače neposrednu afirmaciju socijalističkog preobražaja same naše zemlje i, kao što to ističe drug Kardelj u svom izlaganju na X Kongresu, sudjelovanje socijalističke Jugoslavije u pokretu nesvrstanih nije naša trenutna politička potreba i taktika, nego izraz naših socijalističkih opredjeljenja, našeg klasnog pristupa problemima suvremenih međunarodnih odnosa, i izraz naše unutrašnje socijalističke, demokratske i samoupravne politike. Afirmacija naše međunarodne orijentacije dobila je svoje puno objašnjenje na X Kongresu SKJ.

Savez komunista na X Kongresu nije se zaustavio samo na obrazlaganju potrebe i principa politike nesvrstanih. Raspravljanja o neposrednoj akciji

i praktičnim rješenjima bila su predmet razmatranja niza govornika. Drugovi Miloš Minić i Kiro Gligorov posvetili su mnogo prostora razmatranju puteva rješavanja suvremenih ekonomskih problema i traženju pravaca buduće ekonomske suradnje sa zemljama u razvoju. Težnja za formuliranjem programa neposredne akcije posebno je došla do izražaja u brojnim izlaganjima u Komisiji za međunarodne odnose i vanjsku politiku, gdje je u svom uvodnom izlaganju drug Dobrivoje Vidić povezo borbu protiv imperijalizma i angažman međunarodnog radničkog pokreta s politikom nesvrstanosti.

Stavovi, duh i atmosfera X Kongresa nedvojbeno su potvrdili da je nesvrstavanje trajna i nepokolebljiva orijentacija naše zemlje. Pogrešno bi bilo smatrati da je ovakav rezultat Kongresa proizišao iz opće političke eufrije suvremenog trenutka naše zemlje. Savez komunista pokazao je da su njegovi članovi svjesni što znači izbor politike nesvrstanosti.

Ako je takva politika u punoj mjeri progresivna i ako afirmira socijalizam na nacionalnom i na internacionalnom planu, ona ujedno predstavlja i prepreku realizaciji velikog broja interesa drugih zemalja, posebice velikih sila. Kako je istakao naš stalni predstavnik u UN Lazar Mojsov neki najodgovorniji državnici pojedinih velikih sila rekli su da je nesvrstanost u ovom trenutku glavna opasnost za ostvarenje njihove globalne politike u svijetu.

Ne samo politički, već i ekonomski interesi nekih zemalja zahtijevaju suprotstavljanje politici nesvrstanosti. Upravo obratno, za Jugoslaviju prihvaćanje i razvijanje politike nesvrstanosti ima duboki politički i ekonomski interes.

Dosadašnja suradnja naše zemlje s drugim nesvrstanim zemljama proizlazila je kroz više faza i bila je podložna znatnim oscilacijama. Neki napori da se ekonomsko povezivanje ubrza i ojača bili su osujećeni neprekidnim vojnim i međunarodnim zbivanjima. Tako je tripartitna suradnja između Indije-UAR-a i Jugoslavije sporo napredovala zbog bliskoistočne krize i ekonomskih teškoća Indije.

Međutim, posebno nakon Alžirske konferencije Jugoslavija je uložila veliki napor da izmijeni i obujam i kvalitetu ekonomske suradnje s nesvrstanim zemljama, što je već u 1973, a posebno u 1974. godini urodilo veoma dobrim rezultatima.

Premda se dobar dio povećanja ove suradnje mora pripisati porastu svjetskih cijena, ipak su, posebno na području izvođenja investicijskih radova, učinjeni golemi koraci naprijed.

Držeći se zaključaka Alžirske konferencije o podvostručenju vrijednosti razmjene među nesvrstanim zemljama, naš srednjoročni plan je postavio ambiciozne zadatke pred jugoslavensku privredu, zadatke koji se već u ovome trenutku pokazuju ne samo dostižnim, već će vjerojatno tražiti i ozbiljnije korekcije naviše.

ZORAN TRPITEC

THE ECONOMIC BASIS AND AIMS OF NONALIGNMENT

During the period of a total of some fifteen years we have witnessed numerous events on the international political scene on the basis of which gradually but continually the activity of the nonaligned countries has affirmed itself.

A series of important international meetings have expressly tied their activity up with the idea of nonalignment and an even greater number of occasions has been used as a means of helping countries which have based their international activity on the principles of nonalignment to realise those principles through mutual action.

Were we to make a hasty analysis of the international meetings which gathered together the nonaligned countries, as also those in which the countries, as a group, took active part, we would notice not only specific changes which accompanied the maturation of the nonalignment movement, but also the ever more strongly expressed striving towards economic closeness and cooperation between the nonaligned countries themselves and dependence on their own resources in further economic development. The Belgrade Conference in 1961 has already clearly pointed out the importance of mutual economic cooperation among the nonaligned countries. Nor was this important area of international relations disregarded in the documents of the Cairo Conference of Heads of States and Governments of nonaligned countries in 1964. Along with this, the need for intensive cooperation in the areas of education, sciences and culture among nonaligned countries was further emphasised.

It is certain that the Conference of nonaligned countries held in Lusaka in September 1970 gave the clearest and widest basis for mutual cooperation among the nonaligned countries, precisely stating not only the immediate contents and form of economic cooperation, but also defining clearly the obstacles which lie in the way of such cooperation and weaken it; obstacles such as the different forms of colonial, imperialist and neocolonial domination. At this Conference, the participants did not try to place the responsibility for the existing relations, particularly for further economic development, exclusively on the shoulders of the developed, and particularly the capitalist countries, but they pointed out the need for deep internal changes and reforms within the nonaligned countries themselves; primarily political and social reforms. They also came to the conclusion that it is absolutely necessary to give a planned and organised character to their economic development.

In its detailed work and results which are of historic importance, the 4th Conference of Heads of States and Governments of nonaligned countries held from 5th to 9th September 1973 in Algiers, an important place was given to economic

cooperation between the nonaligned countries. In many points the programme worked out at the previous Conference of nonaligned countries in Lusaka, was reaffirmed. In Algiers, various decisions were made which represent the realisation of the complex functional binding together of the national economies of the nonaligned countries, particularly with the aim of achieving a faster and more co-ordinated economic development. In this process, dependence on one's own resources is, in fact, still in the first phase, while various forms of self-help such as the creation of solidarity funds, are just some of the many potential possibilities. The principle of dependence on one's own individual and collective resources, which was given particular weight in Lusaka, should be particularly kept in mind when considering the economic aims of nonalignment, as that is a principle which cannot be realised if it is not based on real possibilities and needs — on the economic basis of nonalignment.

Prevela Andriana Hewitt